

TỔNG BÍ THƯ TRẦN PHÚ NGƯỜI CỘNG SẢN KIÊN TRUNG, BẤT KHUẤT NHÀ LÃNH ĐẠO XUẤT SẮC CỦA ĐẢNG

GS, TS TẠ NGỌC TẤN

Ủy viên Trung ương Đảng

Giám đốc Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh

Đồng chí Trần Phú - Tổng Bí thư đầu tiên của Đảng, người học trò xuất sắc của Chủ tịch Hồ Chí Minh, người cộng sản kiên cường mẫu mực, người con ưu tú của quê hương, đất nước, suốt đời chiến đấu cho sự nghiệp giải phóng dân tộc, giải phóng giai cấp, giải phóng con người. Sinh thời, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã khẳng định: “Đồng chí Trần Phú là một người con ưu tú của Đảng và của nhân dân đã oanh liệt hy sinh cho cách mạng”¹

Hội thảo khoa học: Đồng chí Tổng Bí thư Trần Phú với cách mạng Việt Nam và nơi sinh Phú Yên, ngày 26-4-2014

1. Trần Phú - người có đóng góp lớn trong xây dựng và phát triển Đảng Tân Việt thành một trong những tổ chức tiền thân của Đảng Cộng sản Việt Nam

Trần Phú sinh ngày 1-5-1904 trong một gia đình nhà nho nghèo yêu nước tại huyện Tuy An, tỉnh Phú Yên. Thân sinh là Trần Quang Phổ và thân mẫu là Hoàng Thị Cát. Quê hương đồng chí là xã Tùng Ảnh, huyện Đức Thọ, tỉnh Hà Tĩnh - vùng đất giàu truyền thống và cách mạng. Mồ côi cha, mẹ từ nhỏ, Trần Phú đã sớm có ý thức tự lập, vượt khó để vươn lên trong học tập theo truyền thống gia đình. Ngay từ khi còn ngồi ghế nhà trường, Trần Phú đã tham gia “Hội Tu tiên” để giúp đỡ bạn bè cùng chí hướng và nuôi dưỡng tinh thần yêu nước.

Năm 1922, sau khi đỗ đầu kỳ thi Thành chung tại Trường Quốc học Huế, Trần Phú chọn nghề dạy học tại Trường tiểu học Cao Xuân Dục (thành phố Vinh, Nghệ An), với mục đích góp phần đào tạo ra lớp người có chí hướng, cứu nước cứu dân. Đồng chí đã tận mắt chứng kiến nỗi thống khổ, bất công của các tầng lớp nhân dân lao động dưới ách áp bức, bóc lột của chính quyền thực dân, phong kiến. Là một thanh niên trí thức giàu tinh thần yêu nước và đức tính cảm thông, sẽ chia với nhân dân, đồng chí đã nung nấu con đường đấu tranh vì giải phóng dân tộc, giải phóng cho những người dân bị áp bức. Khi *Hội Phục Việt*² - một tổ chức yêu nước được thành lập ở Vinh, đồng chí đã tham gia và sớm trở thành một trong những người lãnh đạo của tổ chức này.

Là một thành viên lãnh đạo Hội, hoạt động bằng tất cả nhiệt huyết của tuổi trẻ, đồng chí Trần Phú đã đi đến nhiều địa phương ở miền Trung và Lào, để vận động, xây dựng cơ sở

của Hội. Với tác phong sâu sát, hòa mình với quần chúng, đồng chí thể hiện là người có khả năng vượt trội về tổ chức, lãnh đạo, đặc biệt là tư duy chính trị. Tháng 7-1926, đồng chí được Hội (khi đó đổi tên thành *Việt Nam Cách mạng Đảng*) cử sang Quảng Châu (Trung Quốc), để bàn việc sáp nhập với *Hội Việt Nam Cách mạng Thanh niên*. Tại Quảng Châu, Trần Phú đã gặp lãnh tụ Nguyễn Ái Quốc và được tham gia vào lớp huấn luyện cán bộ (khóa 2) do Người trực tiếp giảng dạy. Khóa học đã trang bị cho đồng chí Trần Phú những kiến thức cơ bản về cách mạng vô sản và lý luận của chủ nghĩa Mác-Lênin để từ một thanh niên yêu nước, Trần Phú đã chuyển sang lập trường của giai cấp vô sản. Tư tưởng của Nguyễn Ái Quốc đã có ảnh hưởng sâu sắc đối với nhận thức và hành động cách mạng của Trần Phú.

Sau khi kết thúc khóa học (tháng 10-1926), Trần Phú được cử về nước hoạt động. Đồng chí đã thuyết phục Ban lãnh đạo Việt Nam Cách mạng Đảng (7-1928 đã đổi tên thành Tân Việt Cách mạng Đảng), đồng ý đưa toàn bộ nội dung, chương trình, phương pháp huấn luyện, cách thức tổ chức của *Hội Việt Nam Cách mạng Thanh niên* áp dụng vào hoạt động của tổ chức Tân Việt.

Trần Phú đã có công hướng tổ chức Tân Việt theo con đường cách mạng của *Hội Việt Nam Cách mạng Thanh niên* và tư tưởng cách mạng của lãnh tụ Nguyễn Ái Quốc. *Tân Việt Cách mạng Đảng* (đến tháng 1-1930, đổi thành *Đông Dương Cộng sản Liên đoàn*), trở thành một trong ba tổ chức tiền thân của Đảng Cộng sản Việt Nam. Những hoạt động tích cực của đồng chí trong Tân Việt và *Hội Việt Nam Cách mạng Thanh niên*, là những đóng góp quan

trọng trong quá trình vận động, chuẩn bị về chính trị, tư tưởng và tổ chức, tiến tới thành lập Đảng Cộng sản Việt Nam.

2. Trần Phú - Nhà lãnh đạo xuất sắc của Đảng và cách mạng Việt Nam

Bước ngoặt trong cuộc đời cách mạng của Trần Phú là việc đồng chí được cử sang Quảng Châu bắt liên lạc với *Hội Việt Nam Cách mạng Thanh niên*, dự lớp huấn luyện chính trị do Nguyễn Ái Quốc trực tiếp giảng dạy. Trần Phú được Nguyễn Ái Quốc tin cậy, kết nạp vào nhóm bí mật (Cộng sản đoàn) với tên gọi là Lý Quý, được Người giới thiệu sang học tại Trường Đại học Phương Đông ở Mátxcova (Liên Xô).

Hoàn thành khóa học tại Trường Đại học Phương Đông, đầu năm 1930, theo Chi thị của Quốc tế Cộng sản, Trần Phú trở về nước hoạt động. Do sự truy lùng gắt gao của mật thám Pháp, Trần Phú vừa về đến Sài Gòn lại phải bí mật sang Hồng Kông. Tại Hồng Kông, đồng chí đã gặp lãnh tụ Nguyễn Ái Quốc, được sự giới thiệu của Người, tháng 4-1930, Trần Phú trở về nước và tháng 7-1930 được cử bổ sung vào Ban Chấp ủy lâm thời của Đảng, tích cực chuẩn bị cho việc tổ chức Hội nghị Ban Chấp hành Trung ương lần thứ nhất (10-1930).

Để chuẩn bị cho việc xây dựng bản *Luận cương chính trị* báo cáo tại Hội nghị Ban Chấp hành Trung ương, Trần Phú đã tiến hành nhiều cuộc khảo sát, nghiên cứu thực tiễn ở các địa phương Thái Bình, Nam Định, Hải Phòng, Hà Nội, vùng mỏ Hòn Gai. Trên cơ sở kết quả nghiên cứu tình hình thực tiễn, soi rọi bằng lý luận chủ nghĩa Mác-Lênin, Trần Phú đã hoàn thành bản *Luận cương chính trị* và được thông qua tại Hội nghị

Ban Chấp hành Trung ương lần thứ nhất (10-1930).

Luận cương chính trị tháng 10-1930 cho dù còn một vài điểm hạn chế, chưa thống nhất so với Cương lĩnh chính trị đầu tiên của Đảng (Nguyễn Ái Quốc khởi thảo và thông qua tại Hội nghị thành lập Đảng), do tác động của điều kiện lịch sử, nhất là sự chỉ đạo của Quốc tế Cộng sản, nhưng, những vấn đề có tính cốt lõi nhất về *mục tiêu, con đường, mối quan hệ giữa 2 nhiệm vụ dân tộc và dân chủ* của cách mạng thể hiện trong hai văn kiện là thống nhất. Tư tưởng: “*Chủ trương làm tư sản dân quyền cách mạng và thổ địa cách mạng để đi tới xã hội cộng sản*”³ trong *Chánh cương vắn tắt của Đảng*, một lần nữa được khẳng định trong *Luận cương chính trị*. Trong *Luận cương chính trị*, mục tiêu đi tới chủ nghĩa cộng sản được nêu rõ, sau khi hoàn thành cách mạng tư sản dân quyền: “Xứ Đông Dương sẽ nhờ vô sản giai cấp chuyên chính các nước giúp sức cho mà phát triển, bỏ qua thời kì tư bản mà tranh đấu thẳng lên con đường xã hội chủ nghĩa”⁴.

Luận cương chính trị chỉ ra mối liên hệ mật thiết giữa cuộc đấu tranh chống phong kiến và chống đế quốc, giữa hai mục tiêu - dân chủ “thổ địa cách mạng” và dân tộc “Đông Dương hoàn toàn độc lập” để đi lên CNXH. Đây là luận điểm xuyên suốt trong đường lối cách mạng của Đảng, thể hiện tính nhất quán về con đường, mục tiêu cách mạng của Đảng từ khi thành lập đến nay. Những luận điểm đó đã khẳng định *tính đúng đắn ngay từ đầu* trong đường lối cách mạng của Đảng - nhân tố hàng đầu quyết định thắng lợi của cách mạng Việt Nam.

Thành công của Hội nghị Trung ương 10-1930 đánh dấu sự trưởng thành về nhiều

mặt của Đảng. Hội nghị bầu Ban Chấp hành Trung ương mới gồm 7 người, do Trần Phú làm Tổng Bí thư. Đồng thời, Hội nghị ra Quyết định thành lập cấp bộ Xứ ủy - là cơ quan lãnh đạo trực tiếp của Đảng ở mỗi miền (Bắc Kỳ, Trung Kỳ, Nam Kỳ).

Với việc bầu ra Ban Chấp hành Trung ương chính thức (thay cho Ban Chấp ủy lâm thời), Bộ chỉ huy cao cấp của Đảng lần đầu tiên được kiện toàn về mặt tổ chức. Ban Chấp hành Trung ương mới do Hội nghị bầu ra có đủ đại diện của cả ba miền Bắc - Trung - Nam, thể hiện sức chiến đấu của Đảng ngày càng lớn mạnh và rộng khắp. Vì thế, uy tín của Đảng không những được nhân lên trong phạm vi cả nước, mà còn có ảnh hưởng mạnh mẽ đến phong trào cách mạng của toàn Đông Dương. Mặt khác, cùng với Ban Chấp hành Trung ương do Trần Phú làm Tổng Bí thư, Đảng đã có được sự ủng hộ hoàn toàn của Quốc tế Cộng sản. Ngày 11-4-1931, tại phiên họp thứ 25, Hội nghị toàn thể Ban Chấp hành Quốc tế Cộng sản lần thứ XI đã ra quyết định công nhận: “Đảng Cộng sản Đông Dương trước đây là một chi bộ của Đảng Cộng sản Pháp, từ nay được công nhận là chi bộ độc lập thuộc Quốc tế Cộng sản”⁵. Đó là một trong những yếu tố thuận lợi, tạo điều kiện cho Đảng củng cố và phát triển trong tình hình vô cùng khó khăn lúc bấy giờ.

Sau Hội nghị tháng 10-1930, Ban Chấp hành Trung ương Đảng, dưới sự chỉ đạo của Tổng Bí thư Trần Phú đã nghiên cứu, xem xét tình hình thực tiễn và đã có nhiều quyết định quan trọng.

Nhận thấy những kết quả bất lợi của phong trào cách mạng, bắt nguồn từ hạn chế của tư tưởng chỉ đạo theo đường lối “tả khuynh” của Quốc tế Cộng sản, ngày 18-11-1930, Ban

Thường vụ Trung ương soạn thảo Chỉ thị về vấn đề thành lập *Hội phân để đồng minh*; thành lập các tổ chức Nông hội, Đoàn thanh niên cộng sản, Hội phụ nữ, Hội cứu tế đỏ... Đây là sự thay đổi quan trọng trong quan điểm của Đảng về vấn đề lực lượng cách mạng, nhằm đoàn kết, tập hợp một cách rộng rãi tất cả các tầng lớp nhân dân, huy động mọi lực lượng tham gia cách mạng giải phóng dân tộc.

Nhận thức về vai trò của lý luận cách mạng và công tác tuyên truyền, tháng 12-1930, Trần Phú và Thường vụ Trung ương Đảng quyết định xuất bản báo *Cờ đỏ* và *Tạp chí Cộng sản*, đồng thời lập Ban tuyên truyền do một Ủy viên Thường vụ Trung ương phụ trách. Nhờ có sự điều chỉnh kịp thời về mặt chủ trương, đường lối, quan điểm, Đảng đã từng bước khắc phục những sai lầm “tả khuynh”, cô độc, hẹp hòi, để lãnh đạo phong trào cách mạng phát triển đúng hướng.

Đánh giá về những đóng góp to lớn của Trần Phú trong công tác tổ chức lãnh đạo, xây dựng Đảng, Ban Chấp hành Trung ương đã khẳng định: “Trên cương vị Tổng Bí thư đầu tiên, Trần Phú đã có những đóng góp to lớn trong việc xây dựng Đảng về chính trị, tư tưởng và tổ chức. Đồng chí tranh thủ mọi điều kiện để trang bị lý luận Mác - Lênin cho cán bộ, đảng viên, kiên quyết đấu tranh khắc phục những biểu hiện ấu trĩ tả khuynh, hữu khuynh trong Đảng. Đồng chí dành nhiều công sức để xây dựng và củng cố tổ chức, kiện toàn các cơ quan từ trung ương đến các xứ ủy và các đảng bộ, nhất là ở những vùng quan trọng, bị địch đàn áp. Đồng chí Trần Phú thường chỉ thị cho các cấp ủy Đảng phải xem xét tình hình địa phương mà đề ra chủ trương, biện pháp cho phù hợp”⁶.

3. Trần Phú - tấm gương sáng về tinh thần chiến đấu kiên cường, hy sinh trọn đời cho cách mạng

Trần Phú - tấm gương về bản lĩnh, trí tuệ của lớp thanh niên đầu tiên của thời dựng Đảng. Trong những tháng đầu năm 1930 - thời điểm thực dân Pháp điên cuồng đàn áp phong trào yêu nước chống Pháp của nhân dân Việt Nam - đặc biệt là Khởi nghĩa Yên Bái, Trần Phú vừa tốt nghiệp khóa học ở Trường Đại học Phương Đông về nước đã đón nhận và thực hiện một nhiệm vụ quan trọng dự thảo *Luận cương chính trị* của Đảng.

Tháng 10-1930, tại Hội nghị Trung ương lần thứ nhất họp tại Hồng Công (Trung Quốc), Trần Phú nhận trọng trách cao nhất của Đảng - Tổng Bí thư, khi tuổi đời mới hơn 26 tuổi. Sự đảm nhận trọng trách cao nhất của Đảng lúc đó không chỉ thể hiện uy tín, năng lực lãnh đạo của người thanh niên yêu nước tuổi đời còn rất trẻ, mà còn là tinh thần sẵn sàng xả thân vì sự nghiệp giải phóng dân tộc, mang lại tự do cho nhân dân trong bối cảnh kẻ thù đang chống phá cách mạng một cách điên cuồng, tàn bạo, tính mạng của bản thân, của gia đình, người thân luôn bị đe dọa.

Trên cương vị Tổng Bí thư của Đảng, với hoạt động năng nổ, nhiệt huyết của tuổi trẻ, Trần Phú cùng với các đồng chí trong Ban Chấp hành Trung ương từng bước thành lập, hình thành một hệ thống chỉ đạo thống nhất và thông suốt từ Trung ương tới các xứ ủy, và các cơ sở đảng ngay trong sự khùng bố gắt gao của kẻ thù.

Trần Phú- tấm gương về sự trung kiên, bất khuất, khí phách của người cộng sản trước mọi thủ đoạn xảo quyệt của kẻ thù từ mua chuộc đến những cực hình tra tấn tàn bạo. Biết được vai trò, ảnh hưởng to lớn của Trần Phú đối với cách mạng Việt Nam, cuối năm

1929, Công sứ Pháp tại thành phố Vinh đã gửi điện văn cho Khâm sứ ở Huế và Giám đốc Sở mật thám của Pháp tại Hà Nội, trong đó đã thông báo tòa án bản xứ Nghệ An đã tuyên án 45 nhà hoạt động cách mạng trong Đảng Thanh niên, có 7 án tử hình, có 4 người bị kết án tử hình vắng mặt, trong đó có Nguyễn Ái Quốc và Trần Phú. Ngày 18-4-1931, khi bắt được đồng chí Trần Phú, kẻ thù đã nham hiểm dùng mọi hình thức tra tấn dã man, tàn bạo, nhưng không khuất phục được người chiến sĩ kiên trung của Đảng. Đồng chí thừa nhận mình là Tổng Bí thư của Đảng, nhưng nói rõ: “Ta không thể đem công việc của Đảng ta nói cho các người nghe”.

Đòn roi tra tấn của bọn đao phủ, sự tàn bạo của chế độ nhà tù đế quốc đã làm sức khỏe của đồng chí Trần Phú suy kiệt, bệnh cũ tái phát, đồng chí đã hy sinh ngày 6-9-1931 tại Nhà Thương Chợ Quán - Sài Gòn. 20 năm sau, một bài viết trong *Tập san tuyên truyền của Đảng* đã kể lại: “Khi bị giặc bắt, giặc rạch da người, nhét bông tẩm dầu mà đốt. Tuy chúng thừa biết tên anh, nhưng tra tấn trăm lần, anh vẫn ngậm miệng, nửa lời không nói. Khi đưa ra tòa án, thấy quan tòa hỏi mãi, anh chép miệng: ông đã thiết tha muốn biết tên tôi quá như thế, thì đây: tên tôi là Trần Phú. Thế rồi anh im bất. Tấm gương hy sinh của anh được đánh giá cao cả như một vị thánh”⁸.

Trần Phú - tấm gương về niềm tin mãnh liệt vào con đường, lý tưởng cách mạng mà Đảng, Chủ tịch Hồ Chí Minh và nhân dân Việt Nam đã lựa chọn. Chính niềm tin ấy tạo nên tinh thần lạc quan tin tưởng vào thắng lợi của cách mạng, dù ở trong hoàn cảnh ngặt nghèo nhất. Trước lúc hi sinh, lời nhắn gửi cuối cùng của đồng chí là: “Hãy giữ vững chí khí chiến đấu!”. Lời nhắn gửi ấy đã thực sự

trở thành khẩu hiệu chiến đấu, thôi thúc lớp lớp những người cộng sản trẻ tuổi sẵn sàng xả thân vì sự độc lập, tự do của Tổ quốc, vì hạnh phúc của nhân dân.

Ca ngợi sự hy sinh của Trần Phú, Tạp chí *Quốc tế cộng sản* đã viết: “Đồng chí Tổng Bí thư Trần Phú của chúng ta đã hy sinh, nhưng tên tuổi của đồng chí sẽ vĩnh viễn sống mãi trong lịch sử đấu tranh cách mạng của Đông Dương cũng như sống mãi trong trái tim những người lao động Đông Dương các thế hệ hôm nay và mai sau. Sự nghiệp cách mạng của đồng chí, lòng trung thành và thái độ bất khuất của đồng chí trong nhà tù đế quốc mãi mãi là tấm gương cho những người cộng sản ở tất cả các nước và nhất là cho những người cộng sản Đông Dương... Chỉ có thắng lợi cuối cùng của chúng ta đối với kẻ thù giai cấp mới có thể trả thù được cho cái chết anh hùng của đồng chí Tổng Bí thư Trần Phú và hàng ngàn chiến sĩ khác đã ngã xuống như Trần Phú trong cuộc đấu tranh bền bỉ để bảo vệ sự nghiệp vĩ đại của cách mạng thế giới”⁹.

Anh dũng hy sinh khi mới 27 tuổi đời, gần một năm giữ cương vị Tổng Bí thư của Đảng, những cống hiến của đồng chí cho Đảng, cho dân tộc ta vô cùng to lớn. Đảng khẳng định: “Cuộc đời và hoạt động cách mạng của Tổng Bí thư Trần Phú tuy ngắn ngủi, nhưng những đóng góp của Trần Phú là quan trọng và to lớn. Sau Nguyễn Ái Quốc, đồng chí Trần Phú cùng các đồng chí lãnh tụ của Đảng đã góp phần quan trọng xây dựng nền móng tư tưởng, chính trị và tổ chức của Đảng ta”¹⁰.

Tám mươi ba năm đã trôi qua, kể từ ngày Tổng Bí thư Trần Phú vĩnh biệt chúng ta, nhưng những ký ức về cuộc đấu tranh hào hùng, oanh liệt của những người cộng sản trong sự nghiệp cách mạng giải phóng dân

tộc, không bao giờ nhạt phai trong trái tim của mỗi cán bộ, đảng viên và nhân dân ta. Đồng chí Trần Phú - Tổng Bí thư đầu tiên của Đảng đã trở thành biểu tượng của lòng kiên trung bất khuất và chủ nghĩa anh hùng cách mạng Việt Nam. Tinh thần xả thân vì đất nước, vì nhân dân và tấm gương đạo đức sáng ngời của đồng chí Trần Phú mãi mãi soi sáng cho các thế hệ người Việt Nam tiếp bước trên con đường cách mạng mà Đảng, Chủ tịch Hồ Chí Minh và nhân dân ta đã lựa chọn, xây dựng thành công CNXH, mang lại mạnh giàu cho đất nước, tự do, ấm no, hạnh phúc cho nhân dân.

1. *Hồ Chí Minh Toàn tập*, Nxb CTQG, H, 2011, T. 14, tr. 309

2. *Hội Phục Việt* thành lập ngày 14-7-1925 tại thành phố Vinh - Nghệ An, sau nhiều lần đổi tên, đến ngày 1-1-1930 đổi thành *Đông Dương Cộng sản Liên đoàn*, một trong 3 tổ chức tiền thân của Đảng Cộng sản Việt Nam

3, 4. Đảng Cộng sản Việt Nam: *Văn kiện Đảng Toàn tập*, Nxb CTQG, H, 1998, T.2, tr. 2, 94

5. *Sđd*, T. 3, tr. 309

6, 10. Lời điều của BCH TƯ Đảng Cộng sản Việt Nam do đồng chí Phạm Thế Duyệt - Ủy viên Thường vụ, Thường trực BCH TƯ Đảng Cộng sản Việt Nam đọc tại Lễ truy điệu và di dờn hài cốt đồng chí Trần Phú, ngày 12-1-1999, dẫn theo Báo *Nhân dân*, ngày 13-1-1999

7. Xem *Trần Phú - Tiểu sử*, Nxb CTQG, H, 2007

8. *Trần Phú, Tổng Bí thư đầu tiên của Đảng, một tấm gương bất diệt*, Nxb CTQG, H, 2004, tr. 380

9. Tạp chí *Quốc tế cộng sản*, số tháng 5 - 1932, tr. 163.